

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto
LAUSUNTO 42
16.11.1999

LAUSUNTO KIRJANPITOLAIN SOVELTAMISESTA POTILASVAHINKOVASTUUN KIRJANPITOKÄSITTELYSSÄ

1. Lausuntopyyntö

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä pyytää kuntajaostolta lausuntoa siitä, tuleeko uuden kirjanpitolain (1336/1997) 5:14 §:ää, jossa on säädetty tuotoista vähennettävät velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset pykälässä tarkemmin säänneltyin edellytyksin, soveltaa sairaanhoitopiirin kuntayhtymissä siten, että potilasvahinkovastuu käsitellään kokonaisuudessaan taseen pakollisissa varauksissa. Hakijan käsityksen mukaan potilasvakuutusmaksuvastuusta aiheutuvien menojen täsmällistä määrää ja toteutumisajankohtaa ei tiedetä ratkaisemattomien vahinkojen osalta, ei myöskään jo ratkaistujen vahinkojen osalta. Kirjanpitolakia (1336/1997) sovelletaan kunnissa ja kuntayhtymissä ensimmäisen kerran vuonna 2000 alkavana tilikautena.

Sairaanhoitopiirin potilasvahinkovastuun määrä vuoden 1998 tilinpäätöksessä oli yhteensä 30.638.900 mk. Vastuusta 22.356.000 mk muodostui vuoden 1998 loppuun mennessä ratkaistujen vahinkojen vastuusta. Vuodenvaihteessa ratkaisemattomien vahinkojen ja vahinkojen selvittelyvarauksen osuus vastuusta oli 8.835.000 mk.

Potilasvakuutuspoolista saadun tiedon mukaan potilasvakuutusmaksuvastuu muodostuu korvauksista, joita vahingon kohteeksi joutuneille potilaille tai heidän omaisilleen tulevaisuudessa maksetaan vamman hoidosta aiheutuneina kuluina ja ansionmenetykskorvauksina, työkyvyttömyydestä, kivusta ja haitasta aiheutuvina korvauksina ja elinkorkona. Vastuun määrän laskenta perustuu jatkuvien korvausten osalta (elinkorko, korvaus pysyvästä työkyvyttömyydestä) vakuutusmatemaattisiin menetelmiin ja muiden korvausten osalta tilastolliseen tai muuhun arviointiin. Vuodesta 1993 lukien potilasvakuutusmaksut ovat perustuneet vakuutuksenottajakohtaiseen täysomavastuuperiaatteeseen.

Vakuutusyhtiölain 10:2 ja 3 §:ien mukaan vakuutusyhtiön on katettava vakuutussojimuksista aiheutuva vastuovelka. Vastuuelan kattamiseksi Potilasvakuutuspooli pyytää vuosittain vakuutuksenottajilta velkakirjan, joka kattaa arvioidun vastuuelan määrän. Mikäli lainan jäljellä oleva määrä seuraavan vuoden lopussa poikkeaa tilinpäätöksen yhteydessä tehdyistä lainan määrään sisältyneiden korvausten varauksista, lainan jäljellä olevaan määrään tehdään vastaava muutos lainanantajan tilinpäätöksen tultua vahvistetuksi. Potilasvakuutuspoolin tilinpäätöksessä velkakirjaan perustuva vastuuelan kate käsitellään taseen vastaavaa -puolella saatavissa. Sattuneiden vakuutustapahtumien korvausvastuu sisältyy vakuutustekniseen vastuuelkaan taseen vieraassa omassa pääomassa. Vastuuelan käsittely vakuutusteknisessä vastuuelassa Potilasva-

kuutuspoolin kirjanpidossa perustuu sosiaali- ja terveysministeriön antamiin erityismääräyksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö: Määräys- ja ohjekokoelma vakuutusyhtiöille, Tnro 58/02197). Vakuutusyhtiölain 10 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan "vakuutusyhtiön kirjanpidossa sen estämättä mitä muualla laissa on säädetty, noudatettava tämän luvun säännöksiä ja sosiaali- ja terveysministeriön antamia vakuutustoiminnan erityisluonteesta johtuvia määräyksiä".

2. Lausunnon perustelut

2.3 Kirjanpitolaki (30.12.1997/1336)

Kirjanpitolakia (1337/1997) sovelletaan kunnissa ja kuntayhtymissä ensimmäisen kerran 1.1.2000 alkavana tilikautena. Kirjanpitolain 5:14 §:n mukaan:

"Tuotoista on vähennettävä velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset, jos:

- 1) ne kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen;
- 2) niiden toteutumista on tilinpäätöstä laadittaessa pidettävä varmana tai todennäköisenä;
- 3) niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen; sekä
- 4) ne perustuvat lakiin tai kirjanpitovelvollisen sitoumukseen sivullista kohtaan.

Tuotoista saadaan vähentää myös sellainen velvoitteesta aiheutuva meno tai menetys, joka on yksilöitävissä ja täyttää sen, mitä 1 momentin 1-3 kohdassa säädetään.

Jos 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen menon tai menetyksen täsmällistä määrää tai toteutumisajankohtaa ei tiedetä, merkitään se taseen pakollisiin varauksiin."

2.1 Potilasvahinkolaki (25.7.1986/585)

Potilasvahinkolain 4 §:n mukaan terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa harjoittavilla on oltava vakuutus tämän lain 1 §:n tarkoittaman potilasvahingon varalta.

Julkisen sektorin potilasvakuutukset on toteutettu siten, että eräät sairaanhoitopiirien kuntayhtymät ovat ottaneet Potilasvakuutuspoolilta lain tarkoittaman vakuutuksen. Vakuutus on toteutettu siten, että em. yhteisöille lasketaan tapahtuneiden vahinkojen perusteella vuosittain vakuutusmaksuvastuu, josta tilinpäätösvootta edeltävän vuoden loppuun mennessä tapahtuneiden vahinkojen osalta tehdään velkakirja, ja tilinpäätösvoonna tapahtuneiden vahinkojen osuus jää vakuutusmaksuvelaksi. Lainaa yhteisö lyhentää vuosittain vuotuisten korvauksien maksamisen suhteessa.

2.2 Potilasvahinkovastuun lainasopimus

Potilasvahinkopooli ilmoittaa sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle vuosittain (tammi-helmikuun vaihteessa) potilasvakuutusmaksuihin liittyvän vastuun määrän seuraavasti (esimerkki vuoden 1999 helmikuun ilmoituksesta):

1	vuoden 1998 loppuun mennessä ratkaistujen vahinkojen osuus	x mk
2	vuoden 1998 jälkeen ratkaistavien vahinkojen osuus	x mk
3	vahinkojen selvittelyvarauksen osuus	x mk
4	korjausmaksu vuodelta 1998	-/+ x mk

	Vakuutusmaksuvastuu yhteensä,	x mk
	josta velkakirjalla	x mk

Vastuuvelan kattamiseksi Potilasvakuutuspooli pyytää vuosittain velkakirjan, jossa sairaanhoitopiirin lainanottajana ja Potilasvakuutuspoolin lainanantajana välillä tehdyn lainasopimuksen mukaan laina käsittää sen osan vakuutusmaksua, jolla katetaan lainanottajan osuus julkisen sektorin potilasvakuutuksen vuosina 1987-92 sattuneista vahingoista maksettavista korvauksista sekä lainanottajan potilasvakuutuksesta vakuutusnottajakohtaisella täysomavastuuperiaatteella korvattavista vuoden 1993 jälkeen tilinpäätösvuotta edeltävän vuoden loppuun sattuneista vahingoista maksettavat korvaukset, sekä ratkaistujen että ratkaisemattomien vahinkojen osalta, jatkuvien korvausten indeksikorotuksia lukuun ottamatta. Lainan määrä on sama kuin niiden korvausten määrä, joiden kattamiseksi laina on tarkoitettu. Määrä on lainanottajan hallussa eikä lainanottaja maksa siitä korkoa.

Lainan jäljellä olevaan määrään tehdään muutoksia vuosittain lainanantajan tilinpäätöksen tultua vahvistetuksi, mikäli lainan jäljellä oleva määrä poikkeaa lainanantajan tilinpäätösten yhteydessä tehdyistä lainan määrään sisältyneiden korvausten varauksista. Lainanantaja ilmoittaa kunkin vuoden ensimmäistä lyhennyserää koskevan veloituksen yhteydessä kyseisen vuoden lyhennyserien suuruuden. Kyseessä ei siis ole laina, jonka määrä ja maksuaika tiedettäisiin täsmällisesti seuraavan vuoden lyhennyserää lukuun ottamatta etukäteen, vaan sen määrä muuttuu vuosittain ja maksuaika voi olla vuosikymmeniä, tarkoin etukäteen määrittelemättömissä, eikä siitä makseta korkoa.

Ratkaistujen jatkuvien korvausten osalta laskenta perustuu vakuutusmatemaattisiin menetelmiin ja muiden korvausten osalta tilastolliseen tai muuhun arviointiin. Vastuuvelkaa voidaan tarkistaa myös aikaisempien vuosien jo ratkaistujen tapahtumien osalta. Potilasvahinkopoolista saadun ilmoituksen mukaan poolin taustayhteisöjen tilinpäätöksissä vakuutusmaksuvastuut, sekä velkakirjalla olevat että ne, joista ei vielä ole velkakirjaa, kuuluvat taseen vastaavissa saamisiin ja vastattavissa vakuutustekniseen vastuuvelkaan.

2.2 Kuntajaoston aikaisemmat lausunnot

Kuntajaoston lausunto (8/24.2.1997)

Lausunnon mukaan potilasvahinkoa vastaava vakuutusmaksuvastuu vähennetään kuluna tuotoista tilikaudella, jolloin korvausvelvoite on syntynyt. Vakuutusmaksusta velaksi kirjattava osuus merkitään pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan, lainoihin vakuutuslaitokselta. Tilinpäätöstä seuraavana tilikautena erääntyvä velan määrä merkitään kuitenkin lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan.

Kuntajaoston lausunto (29/16.3.1998)

Lausunnon mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tulee kirjata ratkaisemattomien vahinkojen vakuutusmaksuvastuu sekä vuonna 1996 ja sen jälkeen sattuneiden vahinkojen selvittelyvaraus tilinpäätöksessä kuluksi ja pakolliseksi varaukseksi todennäköiseen arvoon. Arvon määrittelyn pohjana kuntayhtymä voi käyttää Potilasvakuutuspoolin ilmoitusta vakuutusmaksuvastuusta ja selvittelyvarauksesta tai omaa, mainittua ilmoitusta todennäköisempää arviota.

2.5 Kuntajaoston kannanotto

Potilasvakuutuksen maksuvastuu on laissa säädetty meno korvaamaan tapahtuneita potilasvahinkoja, joiden maksamiseen kuntayhtymä on sitoutunut tekemällään vakuutus sopimuksella. Kirjanpitolain 5:14 §:n mukaan tuotoista on vähennettävä velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset, jos ne kohdistuvat päättyneeseen tilikauteen, niiden toteutumista on tilinpäätöstä laadittaessa pidettävä varmana tai todennäköisenä, niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen sekä ne perustuvat lakiin tai kirjanpito velvollisen sitoumukseen sivullista kohtaan. Potilasvakuutuksen maksuvastuun voidaan katsoa täyttävän nämä edellytykset, joten se on vähennettävä tuotoista tilikaudella, jolloin sattunutta vahinkoa vastaava korvausvastuu on syntynyt.

Mikäli kirjanpitolain 5:14 §:n 1-2 momentissa tarkoitettun menon tai menetyksen täsmällistä määrää tai toteutumisaikajankohtaa ei tiedetä, merkitään se taseen pakollisiin varauksiin. Potilasvakuutuksen maksuvastuun täsmällistä määrää eikä myöskään toteutumisaikajankohtaa tiedetä lukuun ottamatta seuraavan vuoden maksuja, joista tulee ilmoitus kunkin vuoden alussa. Seuraavana vuonna maksettava osa merkitään lyhytaikaisiin siirtovelkoihin ja muilta osin vastuu merkitään pakollisiin varauksiin.

3. Kuntajaoston lausunto

Potilasvakuutuksen maksuvastuu kirjataan kuluksi tilikaudella, jolloin sattunutta vahinkoa vastaava korvausvastuu on syntynyt. Maksuvastuusta seuraavana vuonna maksettava

osa kirjataan lyhytaikaisiin siirtovelkoihin ja muu osa pakolliseksi varaukseksi todennäköiseen arvoon.

Arvon määrittelyn pohjana kuntayhtymä käyttää ratkaistujen vahinkojen osalta Potilasvahinkopoolin ilmoitusta vakuutusmaksuvastuusta sekä ratkaisemattomien vahinkojen vakuutusmaksuvastuusta ja selvittelyvarauksesta joko mainittua ilmoitusta tai omaa todennäköisempää arviota. Aikaisemmin pitkäaikaiseksi lainaksi kirjattu osuus siirretään tasekirjauksena pakollisiin varauksiin.